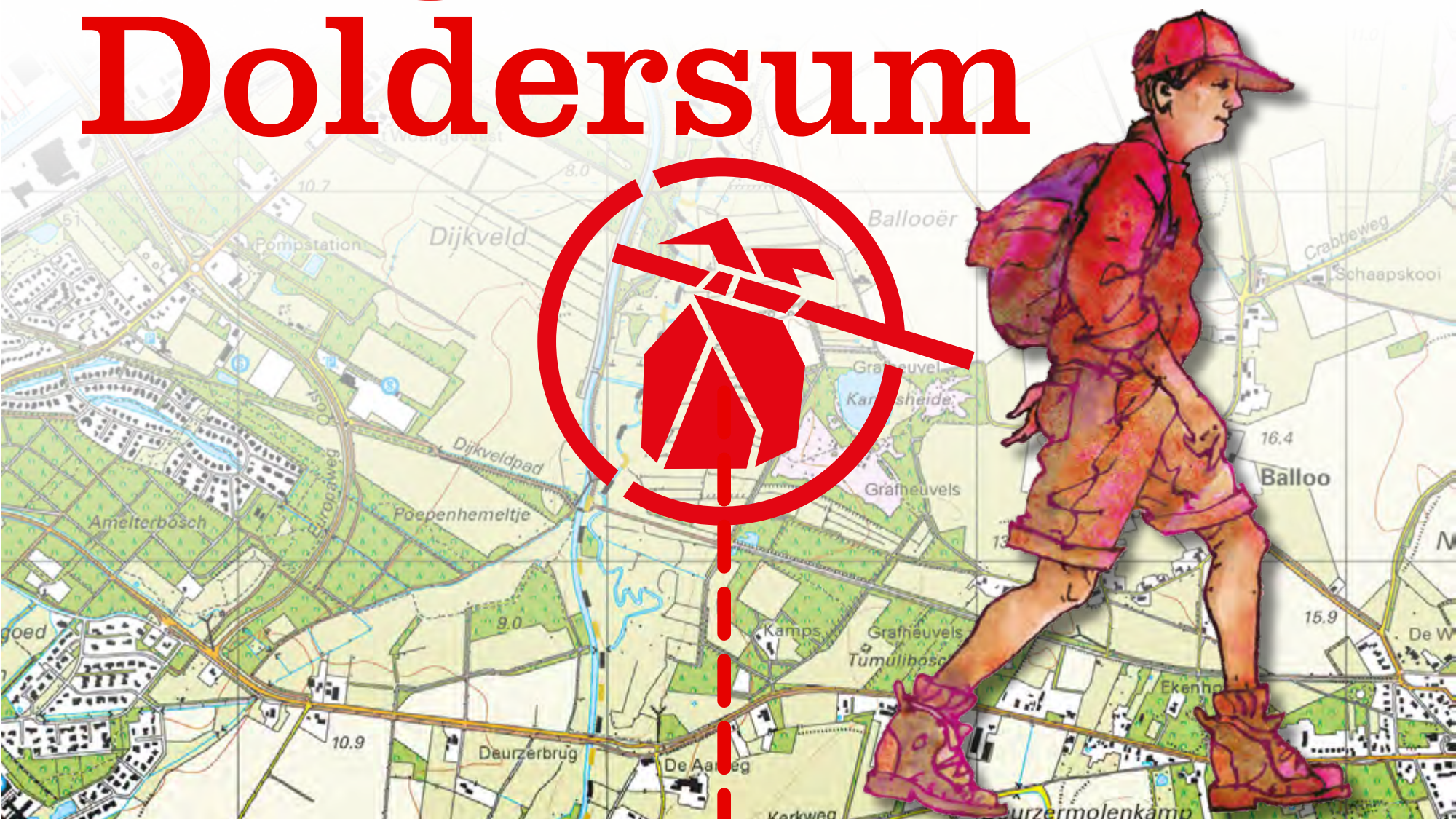

ROUTE K36

Knapzakroute **Zorgvlied-** **Doldersum**

21 km wandelen door
onbekend Drenthe

Welkom in Zorgvlied en Doldersum

FOTO: HANS DEKKER

Deze Knapzakroute brengt u door de uitgestrekte bossen en heidevelden van Zuidwest-Drenthe. Onderweg maakt u op allerlei plaatsen kennis met de negentiende-eeuwse geschiedenis van het gebied waarin de Maatschappij van Weldadigheid de hoofdrol vervulde. Zo besloot de Maatschappij om in het dorp Zorgvlied een Landbouwkundig Instituut op te richten. Hier zouden de kinderen van kolonisten, als ze goed konden leren, van de Maatschappij de kans krijgen om later opzichter te worden. In de praktijk kwam er echter niet al te veel van deze goede bedoelingen terecht.

[START](#)

2

[KAART](#)

De geschiedenis van Zorgvlied ging een andere kant op, zoals u onderweg zult zien. De meeste bossen waar de Knapzakroute u doorheen brengt, zijn een rechtstreeks gevolg van de keuze voor bosbouw die de [Maatschappij van Weldadigheid](#) halverwege de negentiende eeuw hier maakte. Hout bracht uiteindelijk meer op dan de aardappels van de kolonisten... De koloniehuisjes van Boschoord verkommerden. De route laat u uitgebreid kennismaken met de schoonheid van het Doldersummerveld. Vanaf de uitkijktoren heeft u een ongeëvenaard uitzicht over een van de grootste en rijkste heidevelden van Drenthe.

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

START

3

KAART

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

5

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

6

Routekaart + beschrijving

9

Zorgvlied om te beginnen

17

Het landschap van Zorgvlied en Doldersum

20

Informatie onderweg

25

**De pdf geeft de beste gebruikservaring
in Acrobat Reader of iBooks.**

Algemene informatie

Startpunten

Hotel-restaurant Villa-Nova,
Dorpsstraat 38, 8437 PB Zorgvlied

[Routebeschrijving via Google](#)

Restaurant Grenzeloos en Zo,
Boylerstraat 12, 8386 XE Doldersum

[Routebeschrijving via Google](#)

Lengte route: 21 km

In tweeën te splitsen:

- Lus Zorgvlied (10 km) 1-4, daar rechtdoor naar 17 en verder.
- Lus Doldersum (11,5 km) 13-17, daar rechtdoor naar 4 en verder.

Begaanbaarheid paden

Redelijk te belopen in alle jaargetijden.

Honden

Grotendeels toegestaan, mits aangelijnd.
Alleen niet toegestaan op het
Doldersummerveld vanwege de schapen en
runderen.

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

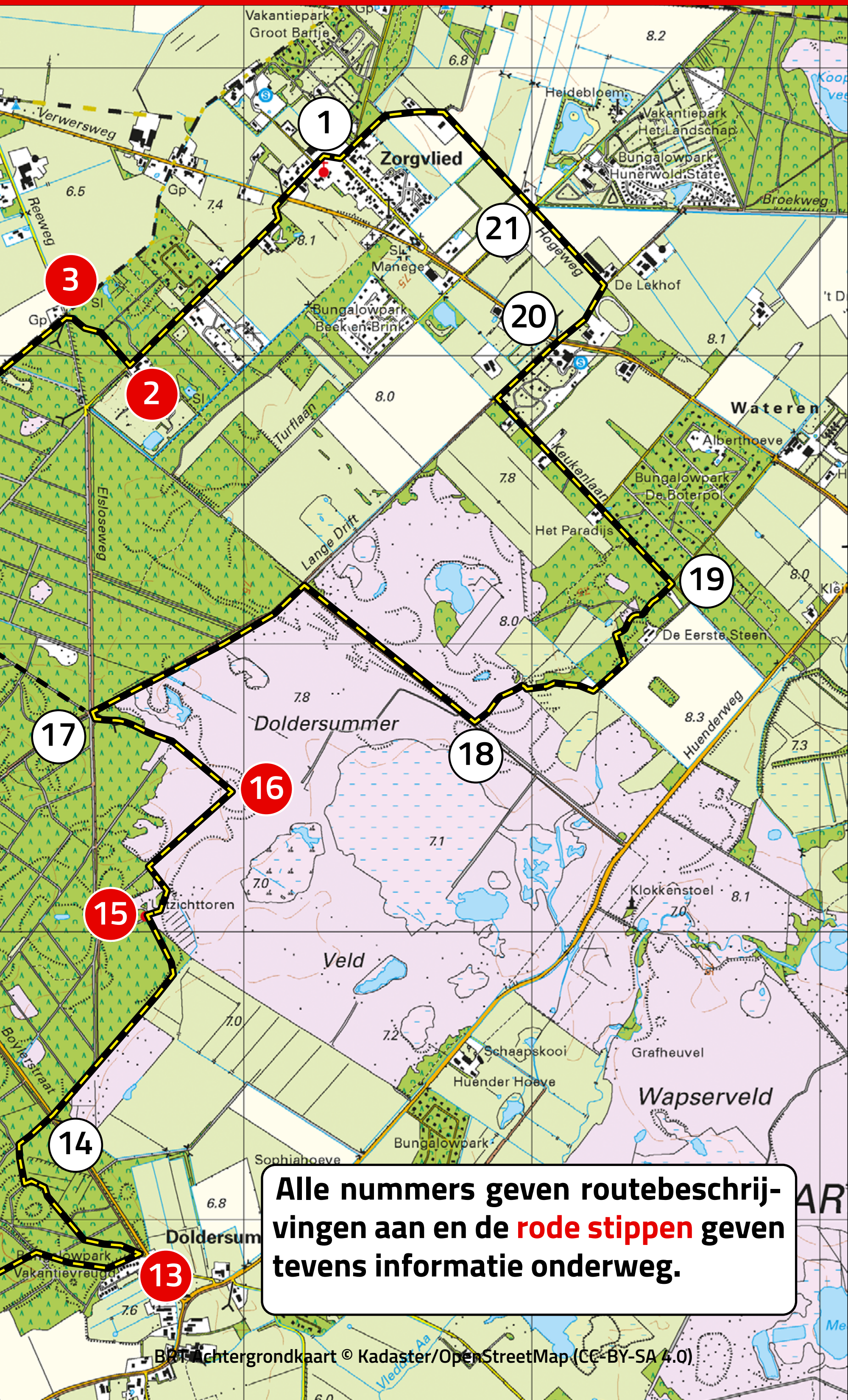
Printen

- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.
- Werkt alleen in Acrobat Reader en iBooks.

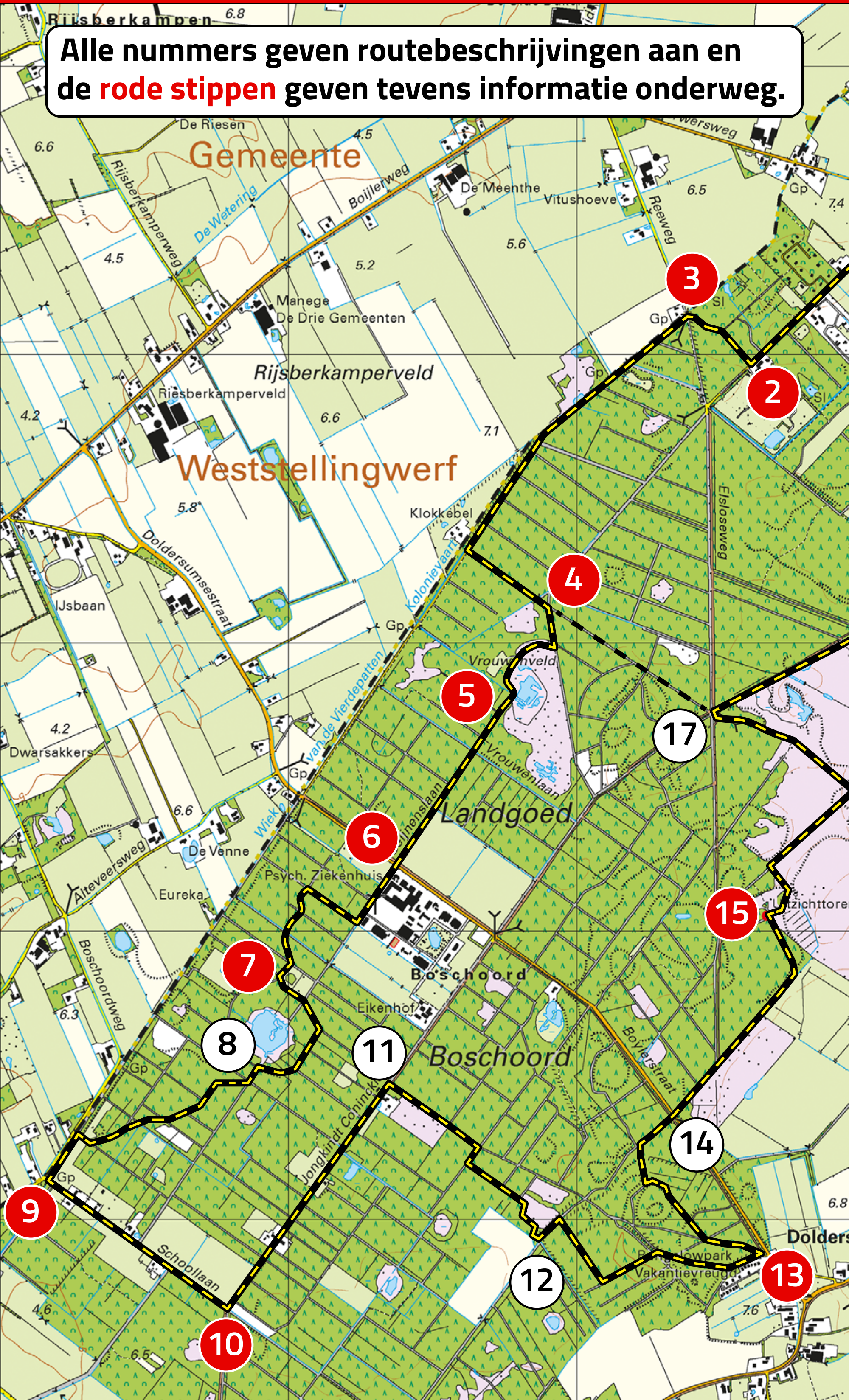
Routekaart 1

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routekaart 2

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routebeschrijving

1 Start

- Vanuit het hotel gaat u rechtsaf.
 - U volgt de Dorpsstraat en passeert de Andreaskerk.
 - Op de kruising gaat u rechtdoor richting Doldersum (paddenstoel 22617). Volg het fietspad.
 - U passeert eerst camping Hertenweide en even later camping Zonnekamp.
-

2 Sporen van de oude Elslooseweg

- Voorbij de receptie van camping Zonnekamp gaat u rechtsaf het bospad op.
 - Hou daarna op de splitsing links aan.
-

3 Schipsloot zonder schepen

- Aan het eind van het bospad steekt u de zandweg over en gaat u rechtdoor.
- Volg het pad langs de bosrand en de Kolonievvaart. Deze brede sloot vormt de grens met Friesland.
- Het pad langs de bosrand blijft u volgen tot aan het eerste huis aan uw rechterhand. Hier gaat u linksaf het bos in.

4 Vrouwenwerk op het Vrouwenveld

- Op de kruising van zandwegen moet u schuin rechtsaf.
 - Bij het eerste pad aan uw rechterhand gaat u opnieuw rechtsaf.
 - Het pad wordt verderop een smal paadje door het veen. U bent op het Vrouwenveld gekomen.
-

5 De bossen van Boschoord

- Bij het bos wordt het pad wat breder. Daar moet u rechtdoor lopen.
-

6 Een dorp in het bos

- U komt uit bij een asfaltweg met een naastliggend fietspad. Steek het fietspad en de weg over en loop rechtdoor.
- Nadat de verharde weg een zandweg geworden is, neemt u het eerste pad rechtsaf.
- Op dit pad moet u verderop een smal paadje linksaf hebben. Op deze plek komt een breder pad van rechts op het pad uit.
- Aan het eind van dit kronkelende paadje neemt u op de kruising het bredere pad rechtdoor.

7 De pingo van Boschoord

- Op de volgende kruising, die ongeveer 25 meter vóór een hoog dennenbos is, gaat u linksaf.
 - Een kruising verder moet u rechtdoor.
 - Op de Y-splitsing houdt u even later rechts aan. Het pad maakt een bocht naar rechts.
-

8 Kolonievvaart

- Op het volgende kruispunt gaat u linksaf een lange, brede zandweg op.
 - Even later neemt u op de vijfsprong het tweede pad rechts.
 - Blijf dit pad volgen, negeer de zijpaden.
 - Bij het weiland aangekomen gaat u rechtsaf. U komt uit bij de Kolonievvaart die hier de Verlengde Nijensleeker Schipsloot heet. Daarachter ligt de verharde Boschoordweg. Vóór het water slaat u linksaf.
-

9 Kolonie VII bleek een vergissing

- Neem de eerste weg links, Schoollaan. De laan blijft u volgen.

10 Jongkindt Coninck en het einde van Kolonie VII

- Bij de Jongkindt Conincklaan gaat u linksaf.
-

11 Huisnummer 1

- Direct na de woning met huisnummer 1 neemt u het pad rechtsaf.
 - Waar het pad een beetje naar links buigt, gaat u op de viersprong rechtsaf.
 - Neem hierna het eerste pad linksaf. Blijf later het kronkelende pad volgen.
-

12 Akkerland in het bos

- U komt bij de punt van een akker uit. Hier gaat u met een scherpe bocht linksaf de brede zandweg op.
- Hierna neemt u het eerste pad rechtsaf.
- Op de kruising van paden gaat u linksaf.
- Op de T-splitsing van paden gaat u rechtsaf.
- Na een afsluitbalk komt u bij een knooppunt van paden. Hier moet u rechtdoor lopen en vervolgens gaat u na 20 meter met de bocht mee naar links.

13 Dorp in een uithoek van Drenthe

- Dit pad volgt u bijna tot de doorgaande weg. Vlak daarvoor maakt u een scherpe bocht naar links Landgoed Boschoord op.
 - Start u vanuit Doldersum bij Restaurant Grenzeloos en Zo, neem dan het zandpad naast het restaurant. Ga dan na 20 meter rechtsaf Landgoed Boschoord op.
 - Op de vijfsprong neemt u het tweede pad rechts.
 - Het pad maakt een bocht naar links. Daarna neemt u het eerste pad rechtsaf.
 - U komt uit op een brede zandweg. Hier gaat u rechtsaf.
-

14 Boylerstraat

- Steek het fietspad en de doorgaande weg (Doldersum – Boyl) over. Vervolg uw weg over de zandweg aan de andere kant.
- Zandweg en naastliggend fietspad maken een bocht naar links. Op dit punt loopt u rechtdoor.
- Het pad wordt hier en daar enigszins onderbroken door struikgewas. Blijf echter het pad volgen.
- Vóór het gaas houdt u links aan. U komt uit bij de uitkijktoren.

15 Uitzijken over het Doldersummerveld

- Bij de uitkijktoren gaat u rechtsaf het veerooster over.
 - *Let op: het Doldersummerveld is verboden voor honden. Loopt u met de hond ga dan bij de uitkijktoren linksaf. Ga daarna rechtsaf het fietspad (Elsloose weg) op en loop naar punt 17.*
 - Loop rechtdoor de heide op (negeer het paaltje met paarse kop).
 - Vervolgens loopt u na 150 meter bij een paar bomen met de bocht mee naar links.
 - Het pad komt uit op een breder pad. Sla hier rechtsaf en loop het open veld op.
-

16 Grote brand op het Doldersummerveld

- Op het hooggelegen punt op het veld gaat u met het pad mee naar links. Het pad wordt verderop breder.
- U komt terug in het bos en passeert opnieuw een veerooster.
- Vervolgens komt u op een fietspad uit. Hier moet u een stukje rechtsaf.

17 Elslose weg

- Op de kruising van fietspaden slaat u rechtsaf richting Appelscha. U bent terug op de Jongkindt Conincklaan.
 - Na ongeveer één kilometer gaat u rechtsaf het fietspad over het Doldersummerveld op.
 - *Let op: het Doldersummerveld is verboden voor honden. Loopt u met de hond ga dan op het fietspad rechtdoor. Volg het fietspad over de Lange Drift. Ga verder met punt 20.*
 - U volgt het fietspad ongeveer 750 meter.
-

18 Lange Drift

- Bij een eikenboom en een paaltje met paarse kop neemt u linksaf het pad richting bosrand.
- Bij de eerste boom rechts aanhouden en direct daarna linksaf.
- U doorkruist een voormalig bos en verlaat het terrein over een veerooster.
- Loop na het rooster rechtdoor. Aan uw rechterhand ligt landbouwgrond.
- Neem hierna het eerste pad links.

- Vlak voor het weilandje neemt u een smal pad rechtsaf.
 - Na een heideveldje loopt u in feite rechtdoor over een breder pad.
-

19 Keukenlaan

- Na het houten hek gaat u linksaf, Keukenlaan.
 - Aan het eind van de Keukenlaan neemt u de verharde weg rechtsaf, Lange Drift.
-

20 Wateren

- Steek de doorgaande klinkerweg over en vervolg de Lange Drift.
 - Neem daarna de eerste weg links, Hogeweg.
-

21 Op weg naar Zorgvlied

- Op de kruising blijft u rechtdoor gaan.
- De Hogeweg maakt een bocht naar links.
- U komt op de Dorpsstraat uit waar u rechts het startpunt al ziet liggen.

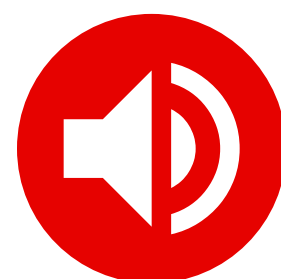
Zorgvlied om te beginnen...

FOTO: HANS DEKKER

Vaak denken mensen dat de geschiedenis van Zorgvlied begon met de komst van de Maatschappij van Weldadigheid naar Zuid-west-Drenthe. En dat het dorp Zorgvlied ontstond toen de Maatschappij er in 1823 een 'Opvoedingsgesticht voor den Landbouw' stichtte. Dit verhaal klopt echter niet. De geschiedenis van het dorpsgebied gaat terug tot diep in de middeleeuwen toen het deel uitmaakte van de buurtschap Wateren.

Luister naar het hele verhaal

START

17

KAART

Het hart van het dorp

In 1823 werd in Klein Wateren een 'Opleidings-gesticht voor den Landbouw' geopend. In het gebouw waren naast een aantal leslokalen ook twee woonzalen voor 75 leerlingen. Na de opheffing van het instituut werd het pand eigendom van de familie De Ruyter de Wildt en later van Lodewijk Verwer. Het kwam in gebruik als gasthuis. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werd het complex verbouwd tot ouderenwoningen.

Als enig dorp in de wijde omgeving beschikt Zorgvlied over een katholieke kerk. Het is een rechtstreeks gevolg van het optreden van Lodewijk Verver die ervoor zorgde dat aan het eind van de negentiende eeuw van heinde en verre arme katholieke gezinnen richting

FOTO'S: HANS DEKKER

Zorgvlied verhuisden. Sinds 1885 las de pastoor de missen in een noodkerk die Verver bij zijn huis beschikbaar gesteld had. In 1923 kreeg het dorp de huidige Andreaskerk. De hervormde kapel aan het begin van de Dorpsstraat werd in 1905 gebouwd door de 'Vereeniging tot Behartiging van de Godsdienstige Belangen'. Een belangrijke reden om hier een 'veldkapel' te bouwen was de afstand tot de kerk in Diever. Het witte houten kerkje heet tegenwoordig Obadja-kapel. In het gebouw staat een kostbaar kabinetorgel uit 1795.

Het landschap van Zorgvlied en Doldersum

De Knapzakroute Zorgvlied-Doldersum voert door het Drents-Friese grensgebied. In feite is het een brede, lage zandrug tussen twee beekdalen. Aan de zuidoostkant ligt de Vledder Aa, ten noordwesten van de zandrug de Linde. Een groot deel van het gebied waardoor deze Knapzakroute loopt, maakt onderdeel van uit het [Nationaal Park Drents-Friese Wold](#).

Het ruim 6000 hectare grote Drents-Friese Wold is tegenwoordig een zeer bosrijk gebied. Op de Veluwe na is dit Nationaal Park zelfs het grootste aaneengesloten bosgebied van Nederland. Vrijwel alle bossen hier zijn betrekkelijk jong. In de negentiende eeuw was de streek nog één onafzienbaar groot heideveld. (En dat was meteen ook de reden waarom de Maatschappij van Weldadigheid van generaal Van den Bosch zich in deze uithoek van Drenthe vestigde.)

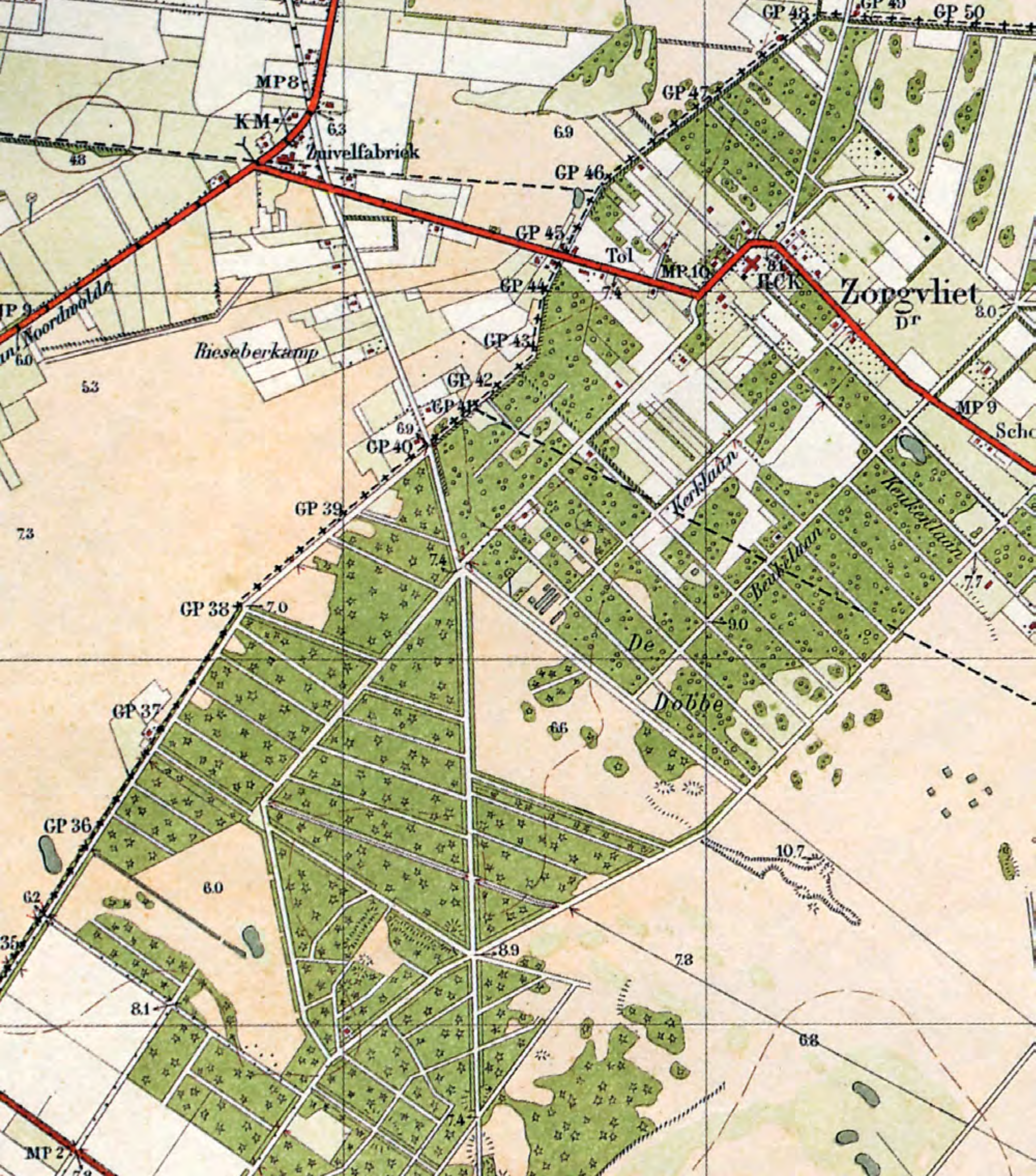
Omdat de grond in Zuidwest-Drenthe zelfs voor Drentse begrippen erg zanderig en onvruchtbaar was, heeft het lang geduurd voor de streek in cultuur kon worden gebracht.

Dit feit zorgde er onder andere voor dat uiteindelijk het grote Doldersummerveld in de jaren zestig van de vorige eeuw de ontginningsdans ontsprong. Vroeger moet het hele landschap, waar u tijdens deze Knapzakroute mee kennismaakt, er als één groot Doldersummerveld hebben uitgezien.

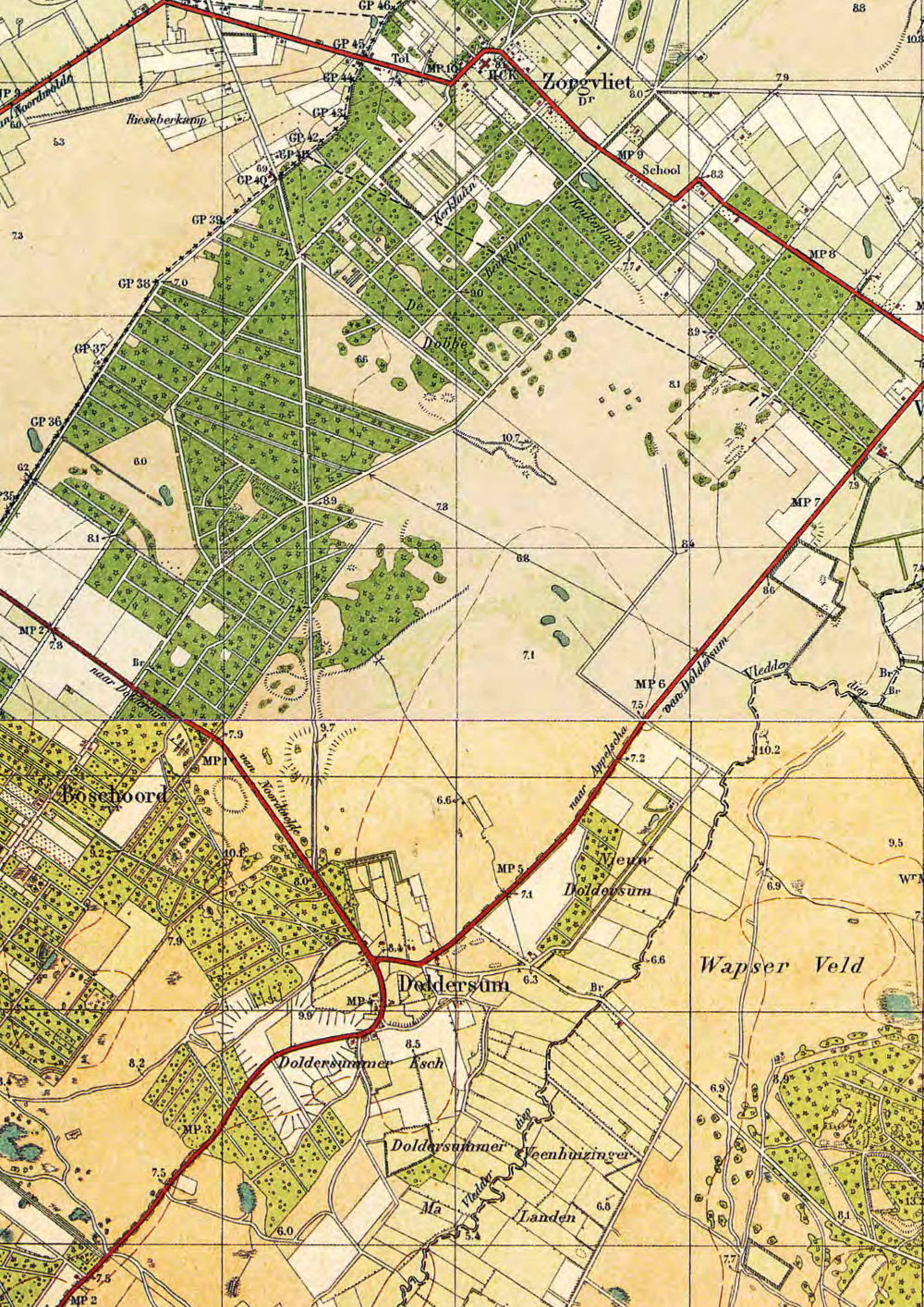

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

In het kader van het Nationaal Park Drents-Friese Wold is de bovenloop van de Vledder Aa flink aangepakt. Het unieke van de Vledder Aa is dat de beek middenin het natuurgebied tussen Appelscha en Wateren ontspringt. Geen enkele andere Drentse beek heeft een zo gaaf brongebied. Inmiddels zijn de bovenloopjes van de Vledder Aa hersteld en kreeg de beek ter hoogte van het Doldersummerveld zijn oude meanders terug.

De kaart hierboven toont de situatie in Zorgvlied en Doldersum rond het jaar 1925. De wegen naar Doldersum en Zorgvlied zijn niet lang daarvoor verhard. De systematische bosbouw van de Maatschappij van Weldadigheid is goed te zien evenals hoeveel invloed de provinciegrens (stippellijn) op de ontwikkeling van het landschap op dat moment had. Dat had uiteraard veel met de eigendomsverhoudingen te maken.

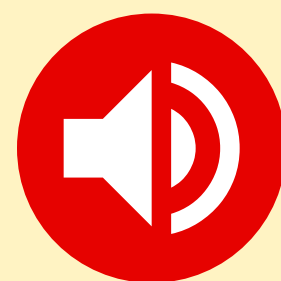
Op de kaart hierboven ligt langs de Jongkindt Conincklaan (de zandweg ter hoogte van de B van Boschoord) nog een rij koloniehuisjes.

Uit 't verleden

Aan Dorpstraat 48 in Zorgvlied woonde Willy Hielkema-Bos. Ze werd er in 1930 geboren en woonde er al haar hele leven. Na de lagere school gaat ze naar de ULO in Steenwijk. Elke dag met het trammetje, waarvoor je eerst naar Noordwolde moest. En al is er nu de bus, dat is nog zo, ze weet niet beter. Wel hebben de meesten nu een auto. In het schoolgebouw zit nu een bedrijf. Hier heeft Willy destijds de eerste jaren les gehad van haar moeder, die onderwijzeres was.

Luister naar het verhaal van Willy Hielkema-Bos

2 Sporen van de oude Elslooseweg

Het bosje heet in het Drents een strubbe, een oud gebruiksbosje met voornamelijk eikenhakhout. Als u de stronken van dichtbij bekijkt, ziet u dat er vaak verschillende uitlopers uit één stronk komen. Vroeger werden de stammetjes regelmatig gekapt en liepen de stronken daarna weer uit.

Het pad kruist de oude weg van Doldersum naar Elsloo. U herkent het tracé aan de uithollingen die evenwijdig aan de huidige Elslooseweg lopen. Zodra de sporen in het pad te diep werden, lieten de voerlieden de wagens langs een nieuw spoor naast de oude weg rijden.

FOTO: HANS DEKKER

Hier en daar is nog goed te zien dat de Elsloseweg in de loop van de tijd een paar keer verplaatst is.

3 Schipsloot zonder schepen

De Kolonievvaart - verderop heet hij de Verlengde Nijensleeker Schipsloot - vormt de grens van Drenthe en Friesland. De vaart werd destijds gegraven om het overtollige water van Boschoord en omgeving en de andere koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid richting zuiden af te voeren naar de Steenwijker Aa. Regelmatig waren in dit gebied problemen met de afwatering. Zo waren de hoogteverschillen (te) gering en zorgde een leemlaag er op veel plaatsen voor dat het water niet in de bodem kon wegzakken. Gevolg was dat men hier regelmatig met grote wateroverlast te maken had.

Dezelfde omstandigheden overigens zorgden in de zomer snel voor het verdrogen van de zanderige bodem en voor een tekort aan water in de vaart. Het jaarverslag van de Maatschappij over 1837 klaagde dat de Schipsloot in dat jaar pas in november tot aan Vledderveen bevaarbaar was. De aardappeloogst had al afgevoerd

moeten zijn en de mest moest allang over het land gereden zijn. Voor die tijd kon men namelijk de winterrogge niet inzaaien.

4 Vrouwenwerk op het Vrouwenveld

We verlaten de Drents-Friese grens en komen in de bossen van Boschoord. Hier draagt het voormalige heideveld de bijzondere naam Vrouwenveld. Het verhaal wil dat de naam stamt uit de beginjaren van de Maatschappij van Weldadigheid toen het veld hier door ploegen kolonisten ontgonnen werd. Zowel mannen als vrouwen moesten op het veld werken. Gescheiden, dus kregen de vrouwen hun Vrouwenveld. Het is echter de vraag of het verhaal klopt. In een acte van een grondtransactie

FOTO: HANS DEKKER

uit 1825 is al sprake van het 'zogenoemde Vrouwenveld'. Inmiddels is het Vrouwenveld begroeid met een parkachtig bos. Uiteraard leidt er een Vrouwenlaan vanuit Boschoord naar het Vrouwenveld.

5 De bossen van Boschoord

De Maatschappij van Weldadigheid begon in 1859 rond Kolonie VII op grote schaal bossen aan te planten, toen bleek dat er geld moest worden toegelegd op haar landbouwactiviteiten. De houtproductie was aanvankelijk alleen bestemd voor eigen gebruik. Tot dan toe was er van de aanleg van bos op de ontgonnen heidegrond nauwelijks sprake geweest. Gevolg was dat de Maatschappij jaarlijks veel geld kwijt was aan timmerhout en brandhout.

De Maatschappij besloot de voor de landbouw minder geschikt gebleken gronden in te planten. Kolonisten egaliseerden de grond en voorzagen het terrein van greppels.

Al spoedig vulden zich vele pagina's in de jaarverslagen van de Maatschappij met de successen aan het bosbouwfront. In 1859 bezat men 198 hectare dennenbos, 90 hectare eikenbos, 14 hectare elzenbos, 10 hectare mandentwijgen en 3 hectare berkenhakhout.

Langs de lanen stonden volgens de rekenmeesters van de Maatschappij 12.800 eiken, 6700 fijne dennen, 1000 grove dennen, 600 beuken, 500 populieren, 250 lariksen, 100 linden, 80 iepen en 80 berken. Op de bovenstaande oude kaart van Kolonie VII uit ca 1900 ziet u de bosvakken en alle namen van de Maatschappijbossen ingetekend. In de loop van de twintigste eeuw werd de houtverkoop de belangrijkste bron van inkomsten voor de Maatschappij van Weldadigheid.

PRODUCTIEBOS

6 Een dorp in het bos

In Hoeve Boschoord startte na de Tweede Wereldoorlog een nieuwe activiteit van de Maatschappij van Weldadigheid die voortdurend op zoek was naar nieuwe mogelijkheden

om aan geld te komen. Vanaf 1950 werden in de boerderij 'onmaatschappelijke debiele mannen' opgevangen om zich hier in alle rust in een bosrijke omgeving voor te bereiden op hun terugkeer in de maatschappij.

In de jaren zeventig van de vorige eeuw werd Hoeve Boschoord een zelfstandige stichting. Rond de oude boerderij ontwikkelde zich een groot zorgcentrum waar licht verstandelijk gehandicapten vanaf achttien jaar met gedrags- en psychiatrische stoornissen worden behandeld. Hoeve Boschoord lijkt nog het meest op een vriendelijk dorp. Rond het 25 hectare grote terrein staan geen hoge hekken. Iedereen is er van harte welkom, onder andere in de winkel van zorgboerderij De Eikenhof waar zelfverbouwde en zelfgemaakte producten verkocht

worden. De boerderij is sinds enige tijd een van de zeven erkende fokcentra van de [Stichting Zeldzame Huisdierrassen](#) voor Lakenvelder runderen.

LAKENVELDER RUND - FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

7 De pingo van Boschoord

Het vennetje rechts van het pad is net als veel andere Drentse veenplassen waarschijnlijk in de laatste ijstijd ontstaan. Het was de ijstijd waarin het hier weliswaar buitengewoon koud was, maar waarin de gletsjers Nederland nooit bereikt hebben. Het veentje is een zogeheten pingoruïne. Pingo's ontstonden in die laatste ijstijd door grondwater dat aan de oppervlakte

bevroor. Ze konden uitgroeien tot tientallen meters hoge ijsbergen. Hierbij werd de grond ingedrukt en opzij geschoven, zodat na het smelten van het ijs een kuil overbleef met een verhoogde rand er omheen.

In de loop van de tijd groeide zo'n pingoruïne dicht met veen. Aan de vierkante gaten langs de rand van het veentje is nog te zien dat er op beperkte schaal turf gestoken is.

IJSTIJD, PINGO, VEENVORMING

9 Kolonie VII bleek een vergissing

Na de Drents-Friese grens loopt u nu op de Schoollaan en bent u in de eigenlijke Kolonie VII, ofwel in het 'dorp' Boschoord.

Langs de Schoollaan en verderop langs de Jongkindt Conincklaan staan nog enkele koloniehuisjes. In totaal bouwde de timmerman uit Doldersum hier in 1824 voor 500 gulden per stuk 25 koloniehuisjes. De Maatschappij van Weldadigheid had toen nog het plan om in Kolonie VII in totaal 75 boerderijtjes te bouwen. Geldgebrek plus een toenemend besef dat dit nu niet bepaald een veelbelovende omgeving voor startende boeren was, zorgden ervoor dat het bij deze eerste serie huisjes bleef. De Maatschappij speelde op een gegeven moment

FOTO: JOOP VAN DE MERBEL

zelfs met de gedachte om Kolonie VII helemaal af te stoten. Zoals we eerder al gezien hebben, schakelde de Maatschappij hier halverwege de negentiende eeuw met enig succes over op bosbouw. Sinds 1897 heet Kolonie VII officieel Boschoord. De naam kolonie deed de buitenwacht te veel denken aan zwervers en landlopers.

DORPSTYPE

9 Wat de landelijke stand weten moet

De Maatschappij van Weldadigheid voerde een vooruitstrevend beleid op onderwijsgebied. In haar ogen was onderwijs een belangrijk middel

om de kolonisten te 'verheffen'. Zo voerde ze al in 1818 de leerplicht in, terwijl dit pas ruim tachtig jaar daarna in heel Nederland gebeurde. Echt revolutionair waren de opvattingen van de Maatschappij over het onderwijs overigens niet. Zo stond in haar jaarverslag over 1825 en 1826 te lezen:

'Het kind wordt ter school gezonden en onderwezen in datgene wat de landelijke stand weten moet om gelukkig te zijn.'

In 1826 werd besloten dat ook Kolonie VII een eigen schooltje kreeg vanwege de grote afstand tot de andere scholen en de dikwijls onbegaanbare wegen. De eerste onderwijzer werd de kolonist Hendrik de Nekker. Zoals vrijwel alle onderwijzers in die tijd had meester De Nekker het vak geleerd door zijn eigen onderwijzer te helpen bij het lesgeven. Het onderwijzersberoep werd slecht betaald in die tijd en een man als De Nekker moest tot het bittere eind doorwerken omdat er geen pensioenvoorzieningen waren. Toen in 1874 het eerste schooltje vervangen werd door het huidige schoolgebouw, stond dezelfde meester De Nekker na bijna een halve eeuw nog steeds in Kolonie VII voor de klas...

10 Jongkindt Coninck en het einde van Kolonie VII

De grote laan door de bossen van Boschoord heet naar Cornelis Johannes Marius Jongkindt Coninck. De man werd in 1834 geboren als zoon van de burgemeester van de Zuid-Hollandse gemeente Aarlanderveen. Hij ging naar de landbouwschool van professor Van Hall in Groningen omdat Jongkindt Coninck - zoals zijn biograaf optekende - voor de landbouw voorbestemd was en 'op jeugdige leeftijd reeds zijne neiging daarvoor zich openbaarde'. Jongkindt was onderdirecteur van de school van Van Hall toen hij in 1859 benoemd werd tot directeur der vrije koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid. In dat jaar 1859 vond er een grote reorganisatie plaats waarbij het rijk de gestichten in Veenhuizen en Ommerschans overnam en de Maatschappij zich op het voortbestaan van de overgebleven vrije koloniën stortte. Met Jongkindt Coninck als directeur werd feitelijk afscheid genomen van het systeem dat kolonisten het met hard werken tot vrijboer konden schoppen. Jongkindt zorgde er meteen na zijn aantreden voor dat 170 kolonisten tot vrijboer bevorderd werden en dat de Maatschappij in 1864

overschakelde op grootschalige landbouw in eigen beheer vanuit in eerste instantie zes grote boerderijen. Ook was het Jongkindt Coninck die het initiatief nam voor de bosbouw als nieuwe activiteit van de Maatschappij. In 1876 verliet directeur Jongkindt Frederiksoord om de eerste directeur van de Rijkslandbouwschool in Wageningen te worden, de voorloper van Wageningen University.

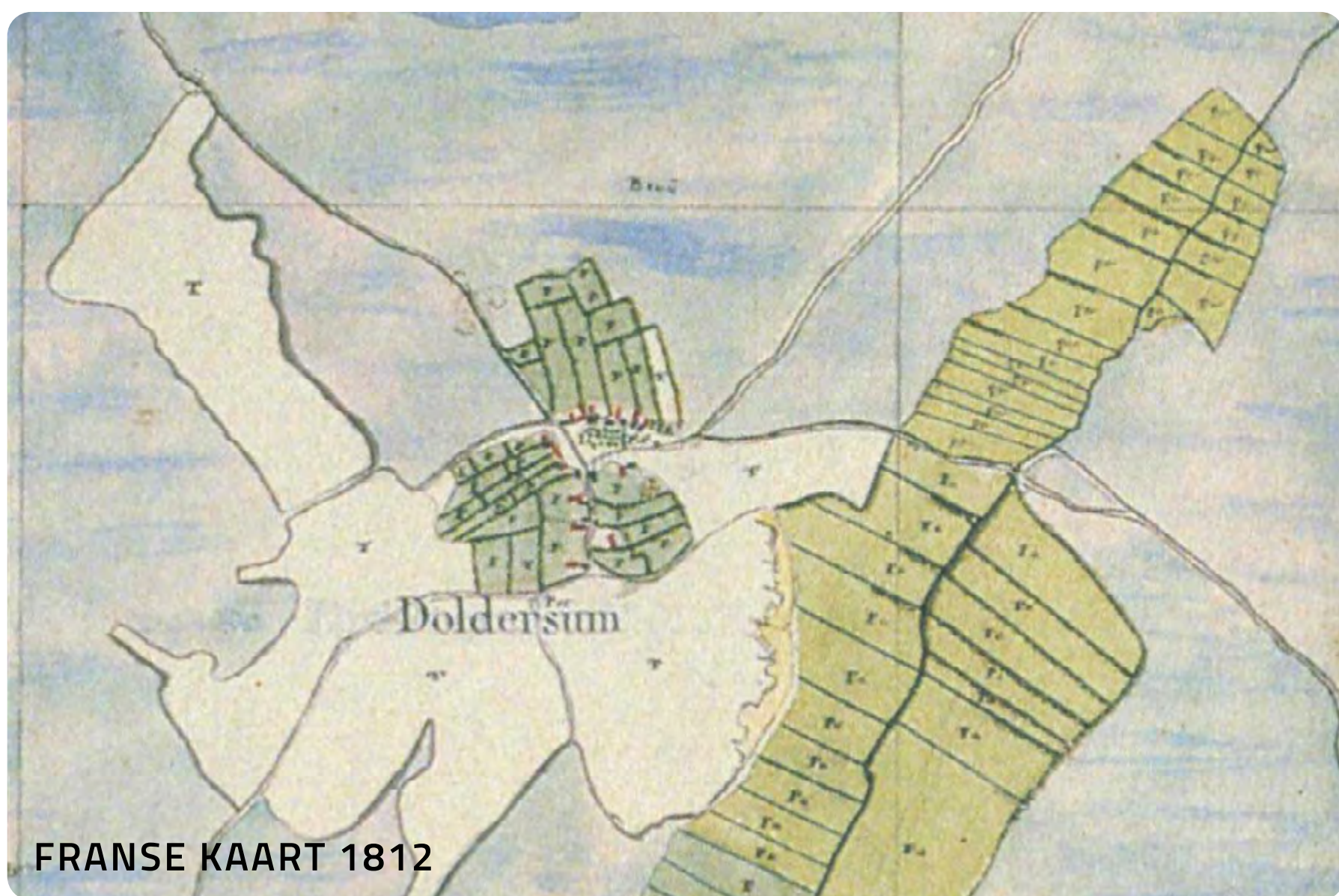

LANDBOUW

13 **Dorp in een uithoek van Drenthe**
Doldersum is een klein esdorp in een uithoek van de toch al afgelegen kerspel Vledder. Behalve een weg naar Vledder liepen vanuit het dorp paden naar Diever en over het veld naar Boyl en Wateren. Het Doldersummerveld was destijds echter zo nat dat de paden een groot deel van het jaar vrijwel onbegaanbaar moeten zijn geweest. Hier in Doldersum hield vroeger - althans vanuit Drentse ogen gezien - de wereld dan ook zo'n beetje op...
De geschreven geschiedenis van Doldersum gaat terug naar de middeleeuwen, maar het gebied is naar alle waarschijnlijkheid al sinds de late prehistorie onafgebroken bewoond geweest. In 1297 lag hier aan de middenloop

van de Vledder Aa een kleine nederzetting die als Dolre genoteerd werd, later als Doldersem en in 1438 voor het eerst als Doldersum.

De dorpsnaam is waarschijnlijk opgebouwd uit de elementen 'dol' en 'um'. Een dol of dolte is een kuil of een laagte. Um betekent volgens de kenners hetzelfde als heem of heim: woonplaats. Doldersum was dus een in een laagte gelegen dorp. Eén blik op de Franse kaart van 1812 is voldoende om je van de juistheid van zo'n naam te vergewissen...

De minder florissante ligging heeft ervoor gezorgd dat Doldersum altijd een klein dorp gebleven is. Expansiemogelijkheden deden zich pas in de negentiende eeuw voor toen de Maatschappij van Weldadigheid in de nabijheid

van het dorp actief werd. Zeker toen de plannen om het Doldersummerveld te ontginnen bij de Maatschappij steeds vastere vormen gingen aannemen, leek Doldersum gouden tijden tegemoet te gaan.

[ES, ESDORP, NEDERZETTINGSNAAM](#)

13 Een monument voor notaris Huender

Middenin Doldersum staat op het brinkje een gedenknaald voor de Steenwijker notaris Willem Huender. Het opschrift meldt dat de notaris er een eeuw geleden voor zorgde dat er verharde wegen tussen Vledder, Doldersum en Appelscha kwamen. De weg over het veld heet dan ook naar wijlen de notaris de Huenderweg. Het belang van Willem Huender strekte zich echter verder dan de infrastructuur ter plaatse. Als secretaris van de afdeling Steenwijk van de Maatschappij van Weldadigheid voelde hij zich nauw betrokken bij het wel en wee van de koloniebevolking. Toen het halverwege de jaren negentig van de negentiende eeuw financieel mis dreigde te gaan met de Maatschappij was hij een van de mensen die met ideeën kwam. Huender ontpopte zich tot een bewogen criticus van wat hij het halfslachtige

FOTO: HANS DEKKER

filantropische systeem van de Maatschappij noemde. De vrijboeren waren in theorie zelfstandig, maar bleven onder de vleugels van de Maatschappij opereren. Ook degenen die minder goed hun best deden als boer, konden op de goedhartigheid van de Maatschappij blijven rekenen en dat ging ten koste van degenen die er wel volop de schouders onder zetten, vond secretaris Huender.

In 1895 hield Willem Huender tijdens de jaarvergadering van de Maatschappij een vurig betoog om de koloniebevolking zelf meer verantwoordelijkheid te geven: *'Wanneer men vraagt, hoe hebt gij het, dan zal men hooren dat zij ontevreden zijn. Spreekt men van verandering, dan zeggen zij: laat ons houden wat we hebben.'*

Zij zijn bang voor mogelijke veranderingen, omdat zij de energie missen om de concurrentie in de vrije maatschappij het hoofd te bieden. Dit komt omdat zij steeds een beschermende hand hebben gevoeld. Langzamerhand moet daarom met dit stelsel gebroken worden.'

15 **Uitkijktoren Doldersummerveld**

Tijdens een excursie naar het Poolse nationale park Biebrza zagen de mensen van Het Drentse Landschap een uitkijktoren die door zijn eenvoudige constructie en dankzij het gebruik van natuurlijke materialen opvallend onopvallend was. Ze maakten foto's, namen de maten zo goed mogelijk op en gingen terug in Drenthe op zoek naar sponsors om de toren van Biebrza te laten nabouwen aan de rand van het Doldersummerveld. Dat lukte.

Bovenop de toren heeft u op dertien meter hoogte een fantastisch uitzicht over het veld. Er zijn maar weinig plekken in Nederland waar je ongestoord zo ver kunt kijken. Bovendien overtuigt u zich er op deze hoogte gemakkelijk van dat het Doldersummerveld geen eentonig heideveld is, maar een lappendeken van vegetaties. Op tal van plaatsen ziet u op het veld grotere en kleinere oppervlaktes water.

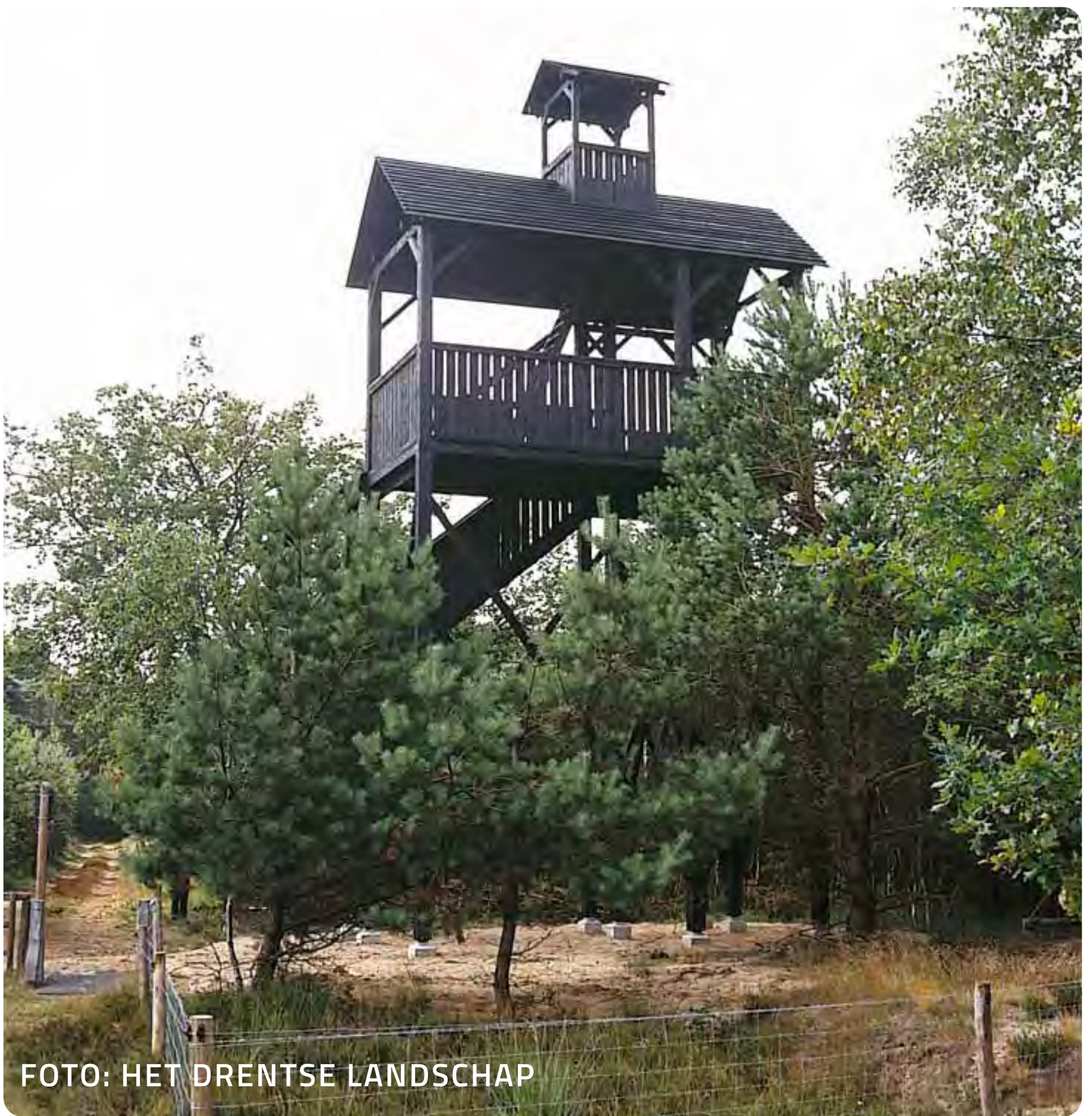

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

Eigenlijk is het een wonder dat het Doldersummerveld er nog steeds is. In 1927 begon de Maatschappij van Weldadigheid met de bouw van de Sophiahoeve aan de Huenderweg. Uiteindelijk zou het hele 500 hectare grote Doldersummerveld omgetoverd moeten worden in akkerland en productiebos. De Sophiahoeve zou de eerste zijn van een rij boerderijen langs de Huenderweg. Het zou echter heel anders lopen. Ook hier gooide het chronisch geldgebrek van de Maatschappij roet in het eten.

Toen de Nederlandse regering in 1961 besloot om het ontginnen van woeste grond voortaan te verbieden, was men op de Sophiahoeve na niet veel verder gevorderd dan een paar diepe sloten over het veld.

Sinds 1967 is Stichting Het Drentse Landschap eigenaar van het Doldersummerveld en van de Sophiahoeve. De stichting wil het Doldersummerveld als groot, open heideveld behouden. Een van de eerste dingen die men deed, was de sloten die de Maatschappij alvast had laten graven, dichtgooien om verdere verdroging tegen te gaan en meer water in het terrein vast te houden.

[HEIDEVELD](#)

FOTO: JOOP VAN DE MERBEL

START

42

KAART

16 De grote brand op het Doldersummerveld

Als u goed naar de bomen naast het pad over de hei kijkt, ziet u hier en daar dat de stammen tot op vijf, zes meter van de grond zwartig zijn. Dit is het gevolg van een grote brand die in 1980 een belangrijk deel van het bos op het Doldersummerveld in de as legde en daarmee ongevraagd een belangrijke bijdrage leverde aan de ontwikkeling van het Doldersummerveld. Het instrument van het platbranden van de heide werd vroeger ook al door de schepers toegepast om de heide te verjongen. Waar je dan echter wel voor moet zorgen is dat de as wordt afgevoerd, omdat de grond anders met de as flink bemest wordt. Op zo'n moment

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

krijgt bijvoorbeeld het pijpenstrootje een flinke voorsprong op de heideplanten die niets van mest moeten hebben. In augustus 2018 brandde een ander deel van het [Doldersummerveld](#) af.

 [NATUURBEHEER](#)

16 Schapen en runderen op het veld

Het is de bedoeling van Het Drentse Landschap dat het Doldersummerveld steeds natter wordt en dat de vergrassing teruggedrongen wordt. De stichting beheert het terrein op een natuurlijke manier. Net als in vroeger tijden grazen er weer runderen en schapen op het veld.

Begin jaren tachtig was het Doldersummerveld het eerste terrein van Het Drentse Landschap waar runderen voor het natuurbeheer werden

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

ingezet. Het gaat hier om Limousin-runderen die 's winters in de Sophiahoeve op stal staan. De mest uit de stal wordt in het voorjaar ondergeploegd in de graanakkers van de Sophiahoeve. Een belangrijk deel van het koren wordt vervolgens 's winters als voer voor de dieren gebruikt.

FOTO: HANS DEKKER

Sinds 1982 wordt om de tien jaar de vegetatie van het Doldersummerveld nauwkeurig in kaart gebracht. Uit de opeenvolgende onderzoeken blijkt dat de oorspronkelijke dopheide- en struikheidevegetaties de kans hadden gekregen om zich weer voluit te ontwikkelen. Tegenwoordig is het Doldersummerveld een van de soortenrijkste vochtige heidevelden van heel Drenthe.

De braom die eigenlijk brem heet

Om maar met de deur in huis te vallen: Drenten weten niet wat een bremstruik is. Een Drent noemt de brem (*Cytisus scoparius*) een 'braom', terwijl een braamstruik in Drenthe een 'brummelbossie' heet. 'Braombessems' maakten de Drenten van de lange rechte en veerkrachtige twijgen van de bremstruik. Met zo'n bezem kon je een winter lang de deel aanvegen.

Luister naar het hele verhaal

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/
OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk
gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

provincie Drenthe

START

47

KAART

Knapzakroutes

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

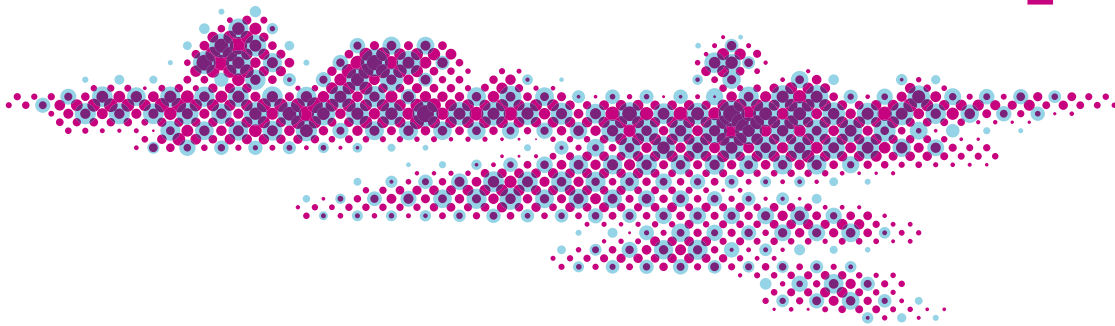
en kijk voor aanvullende informatie op

www.knapzakroutes.nl.

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

START

48

KAART